

LAKIVALIOKUNTA

Lausunto 15/1996 vp

Valtioneuvoston selvitys E 59/1996 vp

Keskinäinen oikeusapu rikosasioissa

Suurelle valiokunnalle

Johdanto

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 6 päivänä syyskuuta 1996 lähettänyt lakivaliokunnalle lausuntoa varten valtioneuvoston selvityksen E 59/1996 vp ehdotuksesta yleissopimukseksi, joka koskee Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä oikeusapua rikosasioissa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina erityisasiantuntija Katariina Jahkola oikeusministeriöstä ja professori Raimo Lahti.

Valtioneuvoston selvitys

Ehdotus yleissopimukseksi

Valtioneuvoston selvitys koskee Euroopan unionin puheenjohtajiston K. 3 artiklaan perustuvaa ehdotusta yleissopimukseksi keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.

Yleissopimuksen tarkoituksena on yksinkertaistaa sääntöjä jäsenvaltioiden välisestä oikeusavusta ja täydentää voimassa olevia sopimuksia keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa, erityisesti Eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa vuodelta 1959.

Sopimusehdotuksen mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat antamaan toisilleen oikeusapua oikeusapupyynnön esittäneen jäsenvaltion toivomaa menettelyä noudattaen, ellei pyydetty menettely ole pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännön peruseräpäätösten vastainen.

Sopimusehdotuksessa on myös säännös vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon kuultavaksi. Siirtäminen voisi tapahtua ilman, että vapautensa menettänyt rikoksesta epäilty henkilö antaisi

suostumuksen väliaikaiseen siirtämiseen esitettävässä kuultavaksi.

Sopimusehdotus sisältää lisäksi säännökset oikeusviranomaisten välisistä suorista yhteydenotoista, asiakirjojen postittamisesta sekä kuulemisesta videolinkin välityksellä tai toisen jäsenvaltion konsulaatissa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että kansainvälisen oikeusapumenettelyn yksinkertaistaminen on Suomen edun mukaista. Suomen tavoitteena on pyrkiä sellaisiin sopimusjärjestelyihin, joiden nojalla Suomen viranomaiset voivat saada muilta valtioilta yhtä laajalti oikeusapua kuin ne itse sitä antavat.

Suomessa on voimassa vuonna 1993 säädetty laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (4/94). Laki on joustava eikä edellytä vastavuoroisuutta oikeusavun antamisessa.

Laki ei kuitenkaan mahdollista vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä toiseen valtioon kuultavaksi. Tämän mahdollistava lainsäädäntö olisi säädettävä perustuslain säätämisyhteistyössä, koska hallitusmuodon 7 §:n mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Valtioneuvosto ei suoraan ilmoita kantaansa väliaikaista siirtämistä koskevan säännöksen hyväksyttävyyteen, vaan jää odottamaan, mitä työn edistyessä tapahtuu.

Valiokunnan kannanotot

Perustelut

Yleissopimuksen päätavoite, kansainvälisen oikeusapumenettelyn yksinkertaistaminen, on kannatettava. On myös luonnollista pyrkiä sellaisten kansainvälisten järjestelyjen aikaansaamiseen, joiden perusteella Suomen viranomaiset

voivat saada muiden valtioiden viranomaisilta yhtä laajalti oikeusapua kuin ne uuden sisäisen lainsäädäntömme perusteella antavat muiden valtioiden viranomaisille.

Säännöstä, joka koskee vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä toiseen valtioon kuultavaksi, on valiokunnan mielestä arvioitava suhteessa niihin Euroopan unionin piirissä valmisteltuihin yleissopimuksiin, jotka koskevat rikoksentehtäjäiden luovuttamisen tehostamista. Tältä osin valiokunta on lausunnossaan 2/1996 vp valtioneuvoston kirjelmästä U 51/1995 vp (yleissopimus rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen helpottamisesta) puoltanut luovutussopimukseen ehdotetun vastaavanlaisen säännöksen hyväksymistä. Perusteluna valiokunta on viitannut Suomen ja muiden pohjoismaiden välisissä luovutuksissa vuodesta 1960 voimassa olleeseen säädökseen, jonka mukaan

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Henrik Lax /r, varapuheenjohtaja Matti Vähänäkki /sd ja jäsenet Sulo Aittoniemi /kesk, Jouko Jääskeläinen /skl, Anne Knaapi /kok, Pekka Kuosmanen /kok,

Suomen kansalainen voidaan vastoin hallitusmuodon 7 §:ää luovuttaa toiseen pohjoismaahan tiettyjen edellytysten vallitessa. Kun väliaikainen siirtäminen on ainakin periaatteessa lievempi toimenpide kuin luovuttaminen, valiokunta ei vastusta väliaikaista siirtämistä koskevan säännöksen ottamista yleissopimukseen. — Tällaisen säännöksen johdosta tehtävä lainmuutos on kuitenkin aikanaan tehtävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnalla ei näin ollen ole tässä vaiheessa huomauttamista yleissopimuksen johdosta.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittaen ilmoittaa,

että valiokunta puoltaa yleissopimuksen hyväksymistä.

Eriävä mielipide

Suomen kansalaista ei vastoin tahtoaan väliaikaisestikaan voida luovuttaa toiseen valtioon tuomittavaksi tai kuultavaksi. Kyseessä on perustuslaissa säädetty suoja. Poikkeuksen muodostavat erät pohjoismaiden kesken solmitut sopimukset.

Valiokunta on lähtenyt siitä, että tällaiseen väliaikaiseen luovuttamiseen tai oikeammin siirtämiseen toiseen EU-maahan kuulemista varten

voitaisiin suostua ilman, että asiaa koskeva laki olisi säädetty perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Tätä en voi hyväksyä, koska väliaikaisuus on määrittelemätön käsite ja yleensäkin kansalaisen perustuslaissa määriteltuihin oikeuksiin ei tule kajota millään valtioiden välisillä sopimuksilla. Toteutuakseen asia tulee siis säätää lailla asianomaisessa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1996

Sulo Aittoniemi /kesk